

УДК 338.246.025.2

Стрижиченко К.А.

*доцент кафедри статистики та економічного прогнозування
Харківського національного економічного університету
імені Семена Кузнеця***ФОРМУВАННЯ НОВОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ ЯК ПЕРЕДУМОВА
ТРАНСФОРМАЦІЇ РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВОГО РИНКУ****FORMATION OF THE NEW ECONOMY OF UKRAINE AS A PREREQUISITE
FOR TRANSFORMATION OF FINANCIAL MARKET REGULATION****АНОТАЦІЯ**

У статті визначено основні характерні риси нової світової економіки. Динамічний аналіз цієї економіки дозволив визначити основні періоди її трансформації з позиції зміни економічної парадигми. Досліджено риси нової економіки на прикладі економіки України, що охарактеризувало підпорядкованість розвитку національної економіки сучасним світовим тенденціям.

Ключові слова: нова світова економіка, фінансовий ринок, глобалізація, інтерналізація, знання парадигм.

АННОТАЦИЯ

В статье определены основные характерные черты новой мировой экономики. Динамический анализ этой экономики позволил определить основные периоды ее трансформации с позиции изменения экономической парадигмы. Проведено исследование черт новой экономики на примере экономики Украины, что охарактеризовало подчиненность развития национальной экономики современным мировым тенденциям.

Ключевые слова: новая мировая экономика, финансовый рынок, глобализация, интернализация, знания парадигм.

ANNOTATION

In the article we determine the main characteristics of the new global economy. The dynamic analysis of the global economy has allowed to identify the main periods of its transformation from a position of changing economic paradigm. Research of the new economy characteristics in the Ukraine describes the subordination of national economic development trends of the modern world.

Keywords: new global economy, financial markets, globalization, internalization, knowledge paradigm.

Постановка проблеми. Розвиток світової економіки в 90-х рр. характеризувався переходом у новий якісний стан, пов'язаний з підвищенням значення теоретичного знання, посиленням ролі високотехнологічних галузей, процесом збільшення частки сфери послуг (структурними зрушеннями) в економіці, впливом інформаційних мережевих технологій (Інтернет). Такий якісний стан отримав назву «нової світової економіки». Остання фінансова криза виявила недоліки нинішньої економічної парадигми – неокласицизму – та визначила необхідність формування нової економічної парадигми, яка повинна стати фундаментом нової світової економіки.

Сучасні тенденції розвитку світової економіки не минули й Україну. Інтерналізація української економіки призвела до того, що світова фінансова криза спричинила руйнівний ефект для національної економіки, тому необхідним є прийняття сучасних тенденцій та розробка в умовах цих тенденцій нових, дійових механізмів регулювання фінансового ринку. Щоб

визначити якість трансформації української економіки, потрібно проаналізувати характерні риси світової економіки в розрізі України. Таким чином, мета дослідження – це аналіз економіки України з позицій сучасних світових тенденцій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вперше термін «нова економіка» ввів Ф. Махлуп у 1962 р. [6]. Основною відмінністю такої економіки від індустріальної є те, що основним джерелом економічного зростання є переважно внутрішні нематеріальні фактори, найважливішими з яких виступають знання та людський капітал.

Основними рисами нової економіки є такі [7–10]:

1. Висока частка сфери послуг в структурі економіки.
2. Зростання витрат на освіту і наукові дослідження. Відношення витрат на освіту і науку в економічно розвинених країнах до ВВП у 2013 р. становило 6,5% (у середині 90-х рр. – 5,4%).
3. Прогрес в інформаційно-комунікаційній сфері.
4. Розвиток мережевих відносин у формі корпоративних і персональних мереж.
5. Формування національної інноваційної системи, що включає інфраструктуру фундаментальної науки, центрів трансферу технологій, венчурних фондів тощо
6. Розвиток сфери освіти, коли середня освіта стає загальною, а вища освіта – масовим явищем, що охоплює до 60% населення відповідного віку, коли реалізується концепція освіти протягом усього життя.
7. Інтернаціоналізація економік різних країн.

На практичному рівні вперше про перехід до нової економіки зазначив колишній президент США Б. Клінтон у своїй промові в Університеті Пенсильванії (1992 р.) [11]. Він наголосив, що корпорації майбутнього повинні бути орієнтовані більше на інформацію, ніж на автоматизацію.

Виклад основного матеріалу дослідження. Поступовий розвиток економіки призвів до формування нових умов господарювання та виникнення суперечностей між нинішньою економічною парадигмою та практикою господарювання агентів економічних відносин, що

й призвело до виникнення світової фінансової кризи 2007 р. Взаємозв'язок між новою економікою та економічною парадигмою показано на рисунку 1.

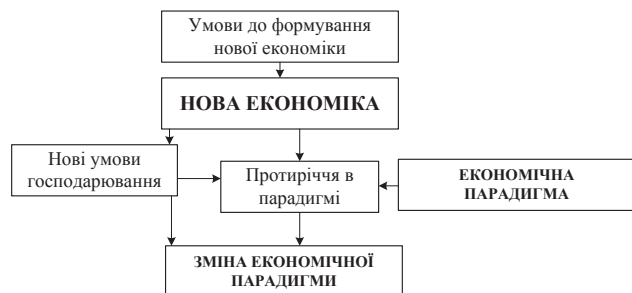

Рис. 1. Взаємозв'язок нової світової економіки та економічної парадигми

Загальну часову схему трансформації світової економіки та економічної парадигми зображено на рисунку 2.

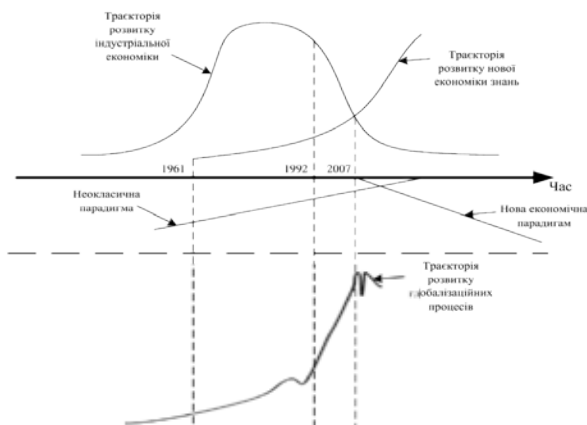

Рис. 2. Трансформація світової економіки та економічної парадигми

З'ясування особливостей світової економіки дозволило зробити висновок про формування нової світової економіки. В умовах інтеграції економіки України в світовий економічний простір доцільно визначити умови реалізації нової світової економіки на прикладі нашої країни.

Розглянемо кожну з умов більш детально в рамках економіки України.

1. Висока частка сфери послуг у структурі економіки.

Дослідження економіки України проводилися у розрізі чотирьох основних складових: промисловості, сільського господарства, будівництва та сфери послуг. За даними Державної служби статистики України [17], частка різних видів економічної діяльності у виробництві валової доданої вартості (ВДВ) постійно змінюється. Так, динаміку частки показано на рисунку 3.

Аналіз рисунка свідчить, що сфера послуг займає найбільшу частку в економіці України. Так, з 2002–2013 рр. середня частка склала 65%. Причому до 2009 р. спостерігалось зрос-

тання цієї частки, а починаючи з 2010 р. – падіння.

Рис. 3. Частка сфери послуг у ВДВ

Джерело: розроблено автором за даними [17]

2. Зростання витрат на освіту і наукові дослідження.

Витрати на освіту та наукові дослідження є характеристикою нової економіки, оскільки нова економіка, в першу чергу, ґрунтується на знаннях. За 2008–2012 рр. витрати на освіту в абсолютних показниках збільшилися на 40% [12–14].

Однак у зв'язку з ростом національного продукту частка витрат на освіту та науку в ВВП майже не змінювалась (рис. 4).

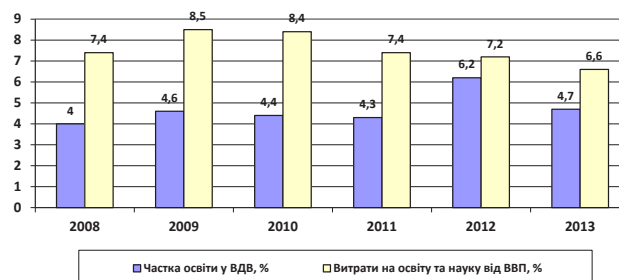

Рис. 4. Частка освіти у ВДВ та частка витрат на освіту та науку в ВВП

Джерело: розроблено автором за даними [17]

Таким чином, фінансування освіти у відносних показниках знаходиться на провідному місці порівняно зі світом. Так, найбільше фінансування освіти, за даними 2013 р., спостерігається у США – 7,3%, Ізраїлі – 7,3% та у Великобританії – 7,1% [12]. Однак у зв'язку з малим розміром ВВП Україна суттєво відстає від інших країн не тільки за абсолютними показниками фінансування, але також і за показником витрат на освіту одного учня/студента.

3. Прогрес в інформаційно-комунікаційній сфері.

Інформаційно-комунікаційна сфера швидко розвивається у світовій економіці, однак для економіки України – це досить нова сфера. В якості показників для аналізу обрано показник частки інформаційно-комунікаційних послуг в структурі ВВП та показник видатків на цю сферу в ВВП України [15; 18]. Динаміку першого показника зображено на рисунку 5.

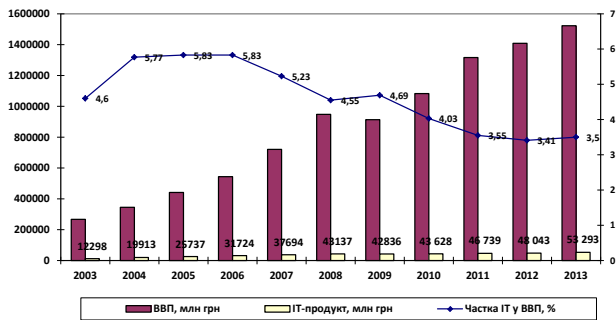

Рис. 5. Динаміка показників ІТ-сфери за 2003–2013 рр.

Як бачимо з цього рисунка, частка ІТ-сфери у ВВП України досягла свого максимуму в 2006 р., після чого почалося поступове її падіння. Однак це насамперед пов'язано зі значним відтоком спеціалістів в інші країни. Тобто спеціалісти, приживаючи на території України, працюють на зарубіжні компанії, збільшуючи таким чином ВВП відповідних країн. Ці тенденції є негативними для економіки України.

Крім того, доцільним є аналіз середнього показника частки витрат на ІТ-сферу у ВВП. Для України такий показник за 2005–2013 рр. становить 1,5%, у той час як для США – 3,8% [15], що свідчить про незначні вкладення держави в цю сферу.

4. Розвиток мережевих відносин у формі корпоративних і персональних мереж.

В Україні існує бум розвитку корпоративних та персональних мереж. Так, протягом 2000–2013 рр. відсоток користувачів Інтернету в Україні збільшився, за даними International Telecommunication Union (ITU), з 0,7 до 33,7% [19] (рис. 6).

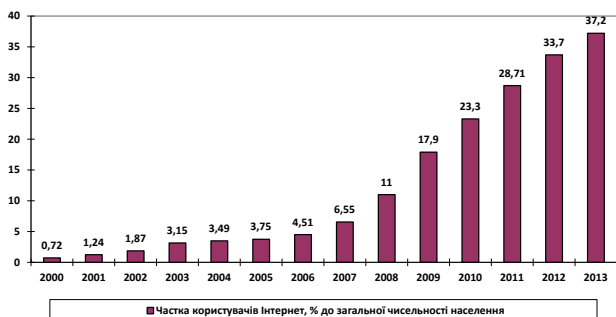

Рис. 6. Частка користувачів Інтернету за 2000–2013 рр., % від загальної чисельності населення

Окрім того, Україна входить до десятки країн Європи за кількістю населення, яке користується Інтернетом [20] (9 місце та 18,5 млн осіб).

Враховуючи складову, яка характеризує нову економіку, спостерігається бурхливе зростання, що підтверджує твердження про формування нової економіки в Україні.

5. Формування національної інноваційної системи, що включає інфраструктуру фунда-

ментальної науки, центрів трансферу технологій, венчурних фондів тощо.

Вперше про формування інноваційної системи було згадано 2007 р. у постанові Верховної Ради України «Про Рекомендації парламентських слухань на тему «Національна інноваційна система України: проблеми формування та реалізації» [2]. Результатом таких слухань стала розробка Державної цільової економічної програми «Створення в Україні інноваційної інфраструктури на 2008–2012 рр.» [3].

Для реалізації цієї Концепції постановою Кабінету Міністрів України № 447 від 14.05.2008 р. було затверджено Державну програму «Створення в Україні інноваційної інфраструктури на 2009–2013 рр.» [4]. Основним завданням програми було забезпечення розвитку мережі нових елементів інноваційної інфраструктури (інноваційних центрів, центрів трансферу технологій, наукових парків, регіональних інноваційних кластерів, інноваційних бізнес-інкубаторів тощо), до якої будуть входити близько 400 одиниць, у результаті чого буде створено близько 10 тисяч нових робочих місць для висококваліфікованих спеціалістів

Поступовий розвиток інноваційної діяльності в Україні було підтримано постановою Кабінету Міністрів України № 389 від 02.02.2011 р., в результаті чого було затверджено «Програму розвитку інвестиційної та інноваційної діяльності в Україні» [5]. Ця програма повинна була реалізовуватися у кілька етапів. На першому етапі (2011–2012 рр.) передбачалося забезпечити розвиток та оптимізацію інноваційної інфраструктури, інноваційних підприємств (інноваційних центрів, технопарків, технополісів, інноваційних бізнес-інкубаторів), наукових парків, центрів трансферу технологій і промислових кластерів; формування державного реєстру договорів щодо трансферу технологій [5].

Фіналом формування національної інноваційної системи стало прийняття у 2011 р. Закону України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» № 3715-VI від 08.09.2011 р. [1]. Основним положенням закону є розвиток інноваційної інфраструктури (інноваційних центрів, технологічних парків, наукових парків, технополісів, інноваційних бізнес-інкубаторів, центрів трансферу технологій).

Отже, як бачимо, спостерігається виконання умови формування нової економіки в Україні.

6. Розвиток сфери освіти, коли середня освіта стає загальною, а вища освіта – масовим явищем, яке охоплює до 60% населення відповідного віку, коли реалізується концепція освіти протягом усього життя.

За даними Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), у 2013 р. в п'ятірку країн з найвищою часткою населення з вищою освітою ввійшли такі країни: Південна Корея (65,7% від загальної кількості населення), Японія (58,6%), Канада (57,2%), Росія (57%), Ірландія (49,2%) [20].

Тоді як в Україні рівень населення з вищою освітою складає 25,3% [20], що є досить значним порівняно з іншими країнами Східної та Центральної Європи, однак незначним порівняно з розвиненими країнами світу.

7. Інтернаціоналізація економік різних країн.

Основною рисою інтерналізації економіки України є її вступ у травні 2008 р. у Всесвітню торгову організацію (СТО). Існує дві сторони такого рішення. Так, з одного боку, за 2008–2013 рр. обсяг експорту українських товарів виріс на 39,7%, тоді як імпорту – на 39,5%. Найбільшу кількість вигод від членства в СТО отримав аграрний сектор – обсяги його експорту зросли в 2,5 рази. Далі йдуть експорт продукції машинобудування (+80% до експорту) і мінеральної продукції (+79%) [21]. З іншого боку, вступ до СТО призвів до збільшення попиту на імпортовану продукцію, що негативно відобразилося на національних виробниках.

Отже, на основі даних аналізу можна зробити висновок щодо виконання умов формування нової економіки відносно економіки України (табл. 1). Із зазначених у таблиці позиції доцільно розглядати фінансовий ринок.

Таблиця 1
Умови формування нової економіки в Україні

Умова	Виконання в Україні
1. Висока частка сфери послуг у структурі економіки.	Умова виконується повністю
2. Зростання витрат на освіту і наукові дослідження.	Значне зростання у відносних показниках, однак незначне порівняно з провідними країнами світу. Умова виконується повністю
3. Прогрес в інформаційно-комунікаційній сфері.	Існує значний прогрес, однак абсолютні показники незначні. Умова виконується частково.
4. Розвиток мережевих відносин у формі корпоративних і персональних мереж.	Спостерігається бурхливе зростання. Умова виконується повністю.
5. Формування національної інноваційної системи.	Умова виконується повністю.
6. Розвиток сфери освіти.	Умова виконується повністю, оскільки тільки 25,3% населення мають вищу освіту.
7. Інтернаціоналізація економік різних країн.	Умова виконується повністю.

Висновки. Аналіз характерних рис світової економіки на базі економіки України довів твердження про те, що в Україні спостерігаються всі риси нової світової економіки, причому за деякими характеристиками українська економіка переважає економіки провідних країн. Це вимагає розробки нових в умовах цієї економіки механізмів регулювання фінансового ринку країни. Подальшою спрямованістю до-

сліджень повинен стати більш детальний аналіз інтерналізації української економіки.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні : Закон України від 08.09.2011 р. № 3715–VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.
2. Про Рекомендації парламентських слухань на тему «Національна інноваційна система України: проблеми формування та реалізації» : постанова Верховної Ради України від 27.07.2007 р. № 1244–V [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.
3. Про затвердження Державної цільової економічної програми «Створення в Україні інноваційної інфраструктури» на 2009–2013 рр. : постанова Кабінету Міністрів України від 14.05.2008 р. № 447 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon1.rada.gov.ua>.
4. Про схвалення Концепції Державної цільової економічної програми «Створення в Україні інноваційної інфраструктури на 2008–2012 роки» : розпорядження Кабінету Міністрів України від 06.07.2007 р. № 381-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon1.rada.gov.ua>.
5. Про затвердження Програми розвитку інвестиційної та інноваційної діяльності в Україні : постанова Кабінету Міністрів України від 02.02.2011 р. № 389 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon1.rada.gov.ua>.
6. Махлуп Ф. Производство и распространение знаний в США / Ф. Махлуп. – М. : Прогресс, 1966. – 462 с.
7. David, K., 2011. 10 Common Sense Principles for a New Economy.
8. Fullbrook, E., 2010. How to bring economics into the 3rd millennium by 2020. Real-World Economic Review, Issue 54, pp. 89–102. – Available at: www.paecon.net/PAEReview/issue54/Fullbrook54.pdf.
9. Lucas, R. and Stokey, N. 2011. Liquidity crises: Understanding sources and limiting consequences, a theoretical framework, Economics Policy Paper 11–3, Federal Reserve of Minneapolis, May 2011. Available at: http://www.minneapolisfed.org/publications_papers/pub_display.cfm?id=4661.
10. Minsky, H., 1992. The capital development of the economy and the structure of financial institutions, Working Paper, № 72, The Jerome Levy Economics Institute of Bard College.
11. Clinton, B. The Economy: Speech – Philadelphia, PA 4/16/92. Available at: <http://www.ibiblio.org/nii/econ-posit.html>.
12. Світяшук І. Про деякі проблеми фінансування української освіти в міжнародному контексті. Центр дослідження суспільства [Електронний ресурс] / І. Світяшук. – Режим доступу : <http://www.cedos.org.ua/uk/osvita/pro-deiaki-problemy-finansuvannia-ukrainskoi-osvity-v-mizhnarodnomu-konteksti>.
13. Литвин А. Тенденції розвитку світового ринку інформаційних технологій / [Електронний ресурс] / А. Литвин. – Режим доступу : <http://eir.pstu.edu/bitstream/handle/123456789/4299/стр.132.pdf?sequence=1>.
14. Терлецька Г. Інформаційні технології на ринку послуг: проблеми, зміни, розвиток «Ефективна економіка» [Електронний ресурс] / Г. Терлецька, О. Бабич. – Режим доступу : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3123>.
15. Бабанін О. Статистика розвитку ІТ-ринку в США, Україні й світі / О. Бабанін // Статистика України. – 2013. – № 1. – С. 22–28.
16. Хаустов В. Актуальність формування науково-технологічних кластерів в Україні та Росії / В. Хаустов // Актуаль-

- ні проблеми економіки. – 2012. – № 8(134). – С. 86–98.
17. Офіційний сайт Державної служби статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
18. Офіційний сайт Державного агентства з питань науки, інновацій та інформатизації України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dknii.gov.ua>.
19. Офіційний сайт International Telecommunication Union [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.itu.int>.
20. Офіційний сайт Internet World Stats [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.internetworldstats.com/stats4.htm>.
21. Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA>.